

Mustafa Jahić

RUKOPISI DJELA ŠEJH JUJE U GAZI HUSREVBEGOVOJ BIBLIOTECI

Najveći broj rukopisnih djela na orijentalnim jezicima (arapski, turski i perzijski) kod nas, nalazi se u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu,¹⁾ a među njima i većina djela autora našeg porijekla koji su pisali na tim jezicima od ulaska dijelova naše zemlje pod tursku vlast pa do turskog povlačenja iz naših krajeva i austro-ugarske okupacije. Sa prihvatanjem islama i ulaskom u islamsku kulturnu sferu, pojavili su se mnogi autori koji su svoja djela iz raznih oblasti nauke pisali na arapskom, turskom i perzijskom jeziku. Svoj lokalni identitet, po čemu najčešće znamo da su našeg porijekla, obično bi izražavali u sklopu imena, i to na početku djela, tako što bi ličnom imenu dodavali atribut po mjestu rođenja (npr. al-Mostari = Mostarac ili as-Sarayi = Sarajlija) ili samo al-Bosnawi što je označavalo njihovo bosansko porijeklo. Mnogi od njih su sticali obrazovanje i u najvećim islamskim kulturno-naučnim centrima (Istanbul, Bagdad, Damask, Kairo, Meka i Medina) pa bi ponekad nakon studija tamo i ostajali na raznim položajima u Carevini i ostavljali vrijedna djela iz raznih naučnih disciplina. Zahvaljujući vrijednosti takvih radova, a i sreći da su se sačuvala od propadanja, mnogi od njih su ušli u sve značajnije istorije, leksikone i enciklopedije orijentalno-islamske literature.

Jedan od takvih koji je svojim osobito plodnim radom ostavio velik broj vrijednih djela iz više naučnih oblasti, koja još nisu dovoljno istražena niti naučno valorizovana, je i Šejh Jujo ili Mustafa Ejubović (Mustafa Yuyi b. Yusuf b. Murad Ayyubi-zade al-Mostari). Najveći broj njegovih djela, posebno autografa, nalazi se u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, međutim, zbog još nedovoljne istraženosti djela ovog izuzetnog autora ne možemo u potpunosti zaokružiti njegov književni opus. Neka djela za koja znamo da ih je napisao, još nisu pronađena, dok su, na drugoj strani, pronađena djela za koja, prema dostupnim izvorima, nismo znali da ih je on napisao, tako da se sa sigurnošću ne može utvrditi ni njihov tačan broj. Nakon izdavanja kataloga biblioteka i drugih sličnih ustanova koje posjeduju orijentalne rukopise, moći ćemo svakako bolje, cjelovitije i studioznije prići upoznavanju djela ove

¹⁾ U Gazi Husrev-begovu biblioteku su dospjeli fondovi rukopisa mnogih orijentalnih biblioteka iz Bosne i Hercegovine. (Autografi Šejh Jujinih djela u ovoj biblioteci su iz Karađoz-begove biblioteke iz Mostara.) O tome pogledati: »Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu«, *Glasnik Vrhovnog islamskog starješinstva u FNRJ*, II (XIV), Sarajevo 1951, br. 1-3, str. 14-22.

velike intelektualne ličnosti s kraja XVII i početka XVIII stoljeća, jer s pravom pretpostavljamo da još postoje mnogi nepronajdeni rukopisi njegovih djela, u što nas, uostalom, i praksa uvjerava.

Djela Šejh Juje se nalaze u mnogim institutima, bibliotekama i zbirkama orijentalnih rukopisa kod nas i u svijetu, a pouzdano se zna da se ne mali broj rukopisa nalazi i u privatnim zbirkama kolekcionara orijentalnih rukopisa. Zahvaljujući poznatim rukopisima, kao i starim izvorima, o životu i djelu Šejh Juje možemo graditi određenu predstavu, ali još nedovoljnu za konačan sud o njemu, tako da bi ozbiljnije i temeljitije pojedinačno proučavanje njegovih djela u tom smislu dosta pomoglo. To je, uostalom, i obaveza istraživača naše kulturne baštine, a mi bismo imali jasniju i mjerodavniju predstavu o vrijednosti tih djela. O Šejh Juji su odmah poslije njegove smrti pisali njegovi učenici Ibrahim Opijač²⁾ i Mustafa Huremi.³⁾ Oni su, posebno prvi, u biografijama svoga učitelja dali osnovne podatke o životu i djelu Šejh Juje i tako sačuvali o njemu trajnu uspomenu, a i postali početni i glavni izvor za dalje proučavanja njegovog djela.

Bez pretenzija da bismo mogli pružiti nove, do sada nepoznate, podatke o životu Šejh Juje, željeli bismo prije nego predstavimo u kataloškom obliku obrade rukopisa njegova djela koja se nalaze u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, radi samo oživljavanja uspomene, da u jednoj skici damo najznačajnije podatke o njegovom životu.⁴⁾

Šejh Jujo se rodio u Mostaru 1061/1651. godine i tu je stekao osnovno obrazovanje pred ondašnjim najpoznatijim učenim mostarskim muderisima (profesorima). U 27. godini života 1088/1677. otišao je u Carigrad, »centar obrazovanosti«, gdje se, nakon studija, po svojoj učenosti među carigradskim obrazovanim krugovima ubrzo proćuo. Iako

²⁾ Ibrahim b. H. Ismail al-Mostari (Opijač): *Risala fi manaqib aš-šayh Yuya Mustafa b. Yusuf al-Mostari*; Rukopis u GHB: R-3558, R-3855 i R-4871.

³⁾ Mustafa b. H. Ahmad b. Hurram al-Mostari: *Nizam al-'ulama'*

⁴⁾ O Šejh Juji su između ostalih pisali:

— Bursali Mehmed Tahir: *Osmanli muellifleri*, II, Istanbul 133/1915, str. 30-32.

— Bagdadli Isma'il-paša: *Hadiyya al-drifm — Asma al-mu' allifin wa (atar al-musannifin*, II, Istanbul 1951, str. 443.

— Safvet-beg Bašagić: *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Sarajevo 1912, str. 118-123.

— Mehmed Handžić: *Književni rad bosansko-hercegovačkih Muslimana*, Sarajevo 1933, str. 22-24.

— Hazim Šabanović: "Mustafa b. Yusuf Ayyubi al-Mostari, POF VIII- IX, Sarajevo 1958-59, str. 29-35. i *Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Sarajevo 1973, str. 390-410.

— Muhamed A. Mujić: "Šejh Jujo (1650-1707) u svjetlu književnoistorijskog materijala", *Zora*, počasni broj, Mostar 1968/69, str. 219-300.

— Hifzija Hasandedić: "Djela Mustafe Ejubovića (Šejh Juje) i Ibrahim efendije Opijača koja se nalaze u Arhivu Hercegovine u Mostaru", *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, IV, Sarajevo 1976, str. 57-68.

— Muhamed Ždralović: "Prilog poznavanju djela Šejha Juje", *Hercegovina*, I, Mostar 1981, str. 119-137, i drugi.

— U djelu *Osmanli Devletini İlmiye Teşkilati*, Ankara 1965, str. 236-237, autor, H. Uzuncarsili pominje Šejh Juju (Mustafa-efendi) kao poznatog učenjaka Turske XVII i XVIII stoljeća u teološkim i pravnim naukama.

je u Carigradu ostao 15 godina i očekivao profesorsko mjesto na jednoj od najpoznatijih medresa, kad su mu iz Mostara javili da je umro tadašnji mostarski muftija i da Mostarci žele njega za svoga muftiju, on se, ne odolivši pozivu iz zavičaja, 1103/1692. g. vratio u Mostar. Tamo je, uz dužnost muftije, radio i kao glavni muderis u Karađoz-begovoj medresi predajući razne islamske discipline. Umro je u utorak 15. rabi'u II 1119/ 16. juli 1707. godine u Mostaru i pokopan u groblju preko puta Šarića džamije. Ali-paša Rizvanbegović mu je 1247/1831. godine podigao turbe koje i danas postoje.

O njegovom naučnom radu i poznavanju disciplina kojima se bavio, svjedoče djela koja je iza sebe ostavio. Njihovu pravu vrijednost će ocijeniti daljnja istraživanja i proučavanja, a mi ćemo ovoga puta samo predstaviti ona koja se nalaze u Gazi Husrev-begovoj biblioteci kao prilog za takva proučavanja. Međutim, prije toga, evo nekoliko napomena u cilju boljeg sagledavanja rukopisnih djela koja slijede.

Šejh Jujo je pisao osnovna ili samostalna djela, zatim komentare, glose i superglose na djela drugih autora iz islamskog prava, stilistike i sintakse arapskog jezika, logike, nauke o pojmovima ('ilmu al-wad'), islamske dogmatike, šeriatskog prava, leksikografije, propovjedništva i posebno disputacije. Osim toga prepisivao je i djela drugih autora iz oblasti kojima se inače bavio.⁵⁾ Od svih rukopisa djela Šejh Juje koji su do danas pronađeni, u ovoj Biblioteci ih se, što smo već istakli, najviše nalazi. To je utoliko važnije što je u toj zbirci i najveći broj autografa koje ćemo, zbog njihove naročite važnosti za istraživanje i proučavanje njegovog opusa, ovdje istaći:

1. (1) Miftah al-husul li mir'at al-'usul fi Šarh Mirqat al-wusul
2. (2) Fath al-'asrar ili Šarh al-Mugni fi 'l-'usul
3. (3) Muntagab al-husul fi Šarh al-Muntahab al-'usul
4. (4) Šarh Lubb al-fara'id
5. (5) Šarh 'ala Risala al-'imam an-Nasafi fi 'l-fara'id
6. (6) Šarh ala hašiya Šarh al-'Adab al-Mas'udi

⁵⁾ O prepisivačkoj aktivnosti šejh Juje pogledati u radu pomenutom u prethodnoj napomeni M. Ždralovića, str. 119-120. U Gazi Husrev-begovoj biblioteci se nalazi nekoliko njegovih prepisa: R-3915; R-3860 i R-4071

7. (7) Hawaši 'ala Hawaši Šarh al-'adab
8. (10) Hašiya 'ala ar-Risala al-hananafiyya fi 'l adab
9. (11) Hašiya 'ala Hašiya 'Abi 'l-Fath al-'Amir fi 'l-'adab 'ala ar-Risala al-hanafiyya
10. (13) Al-Fawa'id al-'abdiyya ili Šarh' Unmudag az-Zamahšari fi 'n-nahw
11. (17) Šarh 'ala Dibaga al-muhtasar fi 'l-ma'ani
12. (20) Šarh Isagug fi 'l-mantiq ili Šarh ar-Risala al-'atliyya *fi-mantiq*
13. (23) Hašiya 'ala Šarh ar-Risala al-'adudiyya fi 'l-wad'

Kao i neki prethodni istraživači Šejh Jujinih djela, u Biblioteci smo naišli na djela koja ne spominje ni autor u popisu svojih djela, niti Opijač u biografiji Šejh Juje a niti neki od izvora orijentalno-islamske literature. Prvi takav primjer je rukopis djela iz arapske sintakse »Šarh al-'awamil al-mi'a« dli »Šarh al-'awamil lil-gurgani fi an-nahw« koji se još nalazi u Orijentalnoj zbirci Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, te ga i mi iz istih razloga kao i autor rada »Prilog poznavanju djela Šejha Juje«, M. Ždralović,⁶⁾ predstavljamo kao šejh Jitjino djelo.

Osim toga u Biblioteci se nalazi i Šejh Jujino djelo »Zubda al-adab« koje je do sada bilo nepoznato i koje ne spominju ni autor u popisu svojih djela, ni Opijač u njegovoj biografiji niti neki drugi izvor ili istraživač njegovog djela. Potvrdu da je Šejh Jujo njegov autor nalazimo u kolofonu djela čiji je prepisivač al-hag Hasan-efendi Kotlowi al-Mostari. Godina prepisa je 1141/1729. Isti prepisivač je prepisao i ostala dva djela zbirke, a bilješka o prepisivaču se nalazi u kolofonu prvog djela (fol. 104.^a). Mogli bismo jedino posumnjati u pogrešno pripisivanje djela Šejh Juji kao autoru, ali obzirom da je prepis nastao 22 godine nakon smrti autora, te da je prepisivač iz Mostara, što ne isključuje mogućnost da je i lično poznavao autora ili čak bio i njegov učenik, navodi nas na zaključak da mu je zaista Šejh Jujo autor. Bilješka na kraju djela:

⁶⁾ M. Ždralović: "Prilog...", str. 131, red. br. 10.

jasno govori o Šejh Juji kao njegovom autoru. Osim toga i činjenica da je i prvo djelo u zbirci Šejh Jujino, a treće njegova biografija od Opijača, govori da se prepisivač posebno interesirao za Šejh Juju. Ovo kratko djelo spada u disputaciju. Međutim na margini prve stranice djela stoji bilješka da je komentarisani dio glosa na komentar djela »ar-Risala aš-šamisiyya« što izaziva određenu nedoumicu obzirom da je pomenuto djelo iz logike, ali se vjerovatno tu radi o kraćem dijelu glose komentara toga djela, što se odnosi na disputaciju, jer je inače veoma kratak komentarisani dio teksta. Na margini prve stranice djela stoji bilješka napisana rukom prepisivača koja u prevodu glasi: »Upitan je gospodin istraživač (autor): 'Da li ste nešto pisali iz disputacije?' Odgovorio je: 'Da, o disputaciji sam pisao u ovome djelu koje sam komentarisao.'« Iz ovoga bi se moglo pretpostaviti da je ovo prvo Šejh Jujino djelo iz disputacije — o čemu je inače najviše pisao — koje je napisao još prije odlaska u Carigrad, te da ga zbog toga kao i kratkoće samoga djela nije spomenuo u popisu svojih djela, a poslije ni njegovi učenici.

»Šarh 'ala dibaga al-muhtasar fi 'l-ma'ani« iz arapske stilistike je također rijedak primjerak rukopisa toga djela, te i na njega skrećemo pažnju. Još jedan do sada poznat rukopis ovog djela se nalazi u Arhivu Hercegovine u Mostaru.⁷⁾ U Gazi Husrev-begovoj biblioteci se nalaze dva primjerka rukopisa ovoga djela od kojih je jedan autograf.

1. Miftah al-husul li mir'at al-'usul fi Šarh Mirqat
al-wusul

R-3871

L. 319; 25 x 15; 17,5 x 8,5; 29 redaka na stranici; arapski ta'liq; tekst komentara citiran sa qawluhu; tekst djela uokviren debljom zlatnom linijom obrubljenom sa unutrašnje strane jednom, a sa vanjske dvije tanje crne linije; prije početka djela na zlatnoj podlozi lijepo urađen unvan; na marginama bilješke autora; papir bijel, srednje debljine i gladak; tvrd kožni povež sa urađenom rozetom (šemsom) na koricama i preklopu, umotan u zeleno platno.

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara, Početak (l^b):

Na djelo iz uvoda u islamsko pravo »Mirqat al-wusul ila 'ilm al-usul« koje je napisao Muhammad Faramurz Molla Husraw (umro 885/1480.) isti autor je napisao i komentar na to djelo nazvavši ga »Mir'at al-'usul«, a Šejh Jujo je napisao ovu glosu na taj komentar kako se i iz naslova vidi.⁸⁾

⁷⁾ Rukopis se nalazi u Arhivu Hercegovine u Mostaru br. 610. (Pogl. Hivzija Hasandedić: *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa*, Mostar 1977, 634/78.).

⁸⁾ Pogl. Kasim Dobrača: *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa* II, Sarajevo 1979, 892. Pogrešno je da je Šejh Jujo počeo pisati djelo u Misiru, kako stoji u Katalogu..., nego u vrijeme ikindije u četvrtak 11. mu-

L. 377; 21 x 14; 15,5 x 7,5; 23 retka na stranici; arapski ta'liq; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; naslovi poglavlja ispisani crvenim mastilom; kustode; na marginama bilješke autora; papir bijel, srednje debljine i gladak; povez kartonski sa kožnim hrbatom i preklopom, umotan zelenim platnom.

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara. Početak (l^b):

Komentar na djelo »Al-Mugni fi'usul al-fiqh« iz uvoda u islamsko pravo što ga je napisao Galaluddln 'Omar b. Muhammad al-Hugandi (umro 691/1292).⁹⁾

L.146 paginiranih listova; 25 x 15; 17,5 x 8,5; 29 redaka na stranici; arapski ta'liq; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; kustode; papir tamnobijel, srednje debljine i hrapav; povez kartonski sa kožnim hrbatom i preklopom umotan u zeleno platno; na marginama bilješke autora.

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara. Početak (l^b):

Komentar djela »Muntahab al-'usul« iz uvoda u islamsko pravo koje je napisao Muhammad b. 'Omar al-Ahsqati Husamuddin (umro 644/1247.).¹⁰⁾

harema, a dovršio u Istanbulu 18. redžepa 1103/1691. Rukopis se nalazi još u Orijentalnoj zbirci Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu (dalje OZ JAZU), No. 1404 i No. 1527 (Pogl. H. Šabanović: *Književnost...*, str. 399. i M. Ždralović: "Prilog...", str. 124-125) i u Istanbulu, Suleymaniyya br. 361. Damad br. 57, 12 i Damad-zade br. 716 (Pogl. H. Šabanović: *Književnost...* str. 399.)

⁹⁾ Pogl. K. Dobrača: *Katalog...* II, 808.

¹⁰⁾ Pogl. K. Dobrača: *Katalog...* II, 803 Rukopis se još nalazi u Arhivu Hercegovine u Mostaru br. 718 (Pogl. H. Hasandedić: *Katalog...*, 349).

L. 1* - 15^b; 25 x 14,5; arapski ta'liq; brojevi i naslovi poglavlja ispisani crvenim mastilom; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; kustode; papir tamnobijel, srednje debljine i gladak; ima volantnih listova i laga; povež kartonski sa kožnim hrbatom i preklopom, oštećen.

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara. Početak (1.^a):

Komentar rasprave o islamskom nasljednom pravu (al-fara'id), a Šejh Jujo je autor i osnovnog djela »Lubb al-fara'id.¹¹⁾

5. Šarh 'ala Risala al-'imam an-Nasafi fi 'l-fara'id R-3860

L. 16^b — 31* Djelo se nalazi u istoj zbirci kao i prethodno u kojoj se nalaze još dva djela koja je prepisao Šejh Jujo.

Tako je i ovo djelo *autograf*. Početak (16.^b):

Komentar kratke rasprave od svega jednog lista o islamskom nasljednom pravu koju je napisao Abu al-Barakat Abdullah b. Ahmad an-Nasaifi (umro 710/1310.).¹²⁾

6. Šarh 'ala Hašiya Šarh al-'adab al-Mas 'udi R-3974

L. 26^b — 88^b; 20 x 14,5; 16,5 x 9; 25 redaka na stranici; arapski ta'liq; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; brojevi i nazivi poglavlja ispisani crvenim mastilom; kustode; na marginama bilješke autora djela; papir tamnobijel i srednje debljine; tvrd kartonski povež sa preklopom, umotan u zeleno platno.

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara. Početak (26.^b):

¹¹⁾ Pogl. K. Dobrača: *Katalog...* II, 1859/1, a još jedan rukopis se nalazi u OZ JAZU u Zagrebu, No. 1565 (Pogl. M. Ždralović: "Prilog..", str. 129).

¹²⁾ Pogl. K. Dobrača: *Katalog...* II, 1959/2

Na Samarkandijevu raspravu iz disputacije, »ar-Risala as-Samarquandiyya« pisani su mnogi komentari i glose. Takvo je, između ostalih, ovu raspravu komentarisao i Kamaluddin Mas'ud b. Husayn aš-Širwani ar-Rumi (umro 905/1488), a pored ostalih njegov komentar je glosirao i Abu al-Fath Muhammad b. Abu Sa'id, poznat kao Taguddin as-Sa'id, a Šejh Jujo je na ovu ili sve druge glose ove rasprave napisao ovaj svoj komentar ili superglosu. Djelo je nedovršeno tako da nema ni datuma završetka.

Na listu 26* stoji rukom autora napisan naslov djela: Šarh 'ala hašiya Šarh al-adab al-Mas'udi li'l-Mostari, a ispod naslova bilješka o uvakufljenju drugom rukom napisana.

7. Hawaši 'ala Hawaši Šarh al-'adab

R-3855

L. 41; 26 x 16; 19,5 x 10; 31 red na stranici; arapski ta'liq; tekst komentara glose citiran sa qawluhu i nadvučen crvenom linijom; kustode; papir svjetložut, srednje debljine; tvrd kartonski povez umotan zelenim platnom; na marginama bilješke autora.

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara Početak (1.^b):

Druge ili prve superglose Mas'udijeva komentara »ar-Risala as-Samarquandiyya«. Ni ovo djelo nije dovršeno tako da se ni njemu ne zna tačno vrijeme nastanka.

Na listu 1a stoji naslov djela i ime autora njegovom rukom napisani, a ispod bilješka o uvakufljenju drugom rukom napisana:

8. Ar-Risala fi 'adab al-baht ili Hulasa
al-'adab

R-2864

L. 45^b—46 ^b; 16,5 x 11; 12 x 7; 34 reda cijelog djela; arapski ta'liq; papir tamnobijel, srednje debljine i gladak; povez tvrd kartonski sa kožnim hrbatom.

Početak (45 ^b):

Kraće djelo iz disputacije koje se sastoji od uvoda i dva poglavlja.¹³⁾

Prepisivač je 'Omar b. Mustafa Lubinali 1184/1770-71. (fol. 46.^b) koji je prepisivač cijele zbirke kao i njen vlasnik (fol. 1.^a).

9. Ar-Risala fi 'adab al-baht ili Hulasa
al-'adab

R-1766

— isto kao prethodno djelo —

L. 75^b-76.^a; 20,5 x 14; 29 redaka cijelog teksta; arapski ta'liq; papir tamnobijel, srednje debljine i hrapav; tvrd kartonski povež sa kožnim hrbatom.

Za Gazi Husrev-begovu medresu rukopis je uvakufio Ahmad b. Mustafa, muderis pomenute medrese (fol. 1.^a).

10. Hašiya 'ala ar-Risala al-hanafiyya fi 'l-'adab

L. 1^b-17.^b; 21,5 x 13; 17,5 x 8; 27 redaka na stranici; arapski ta'liq; tekst komentara citiran sa qawluhu i nadvučen crvenom linijom; kustode; papir tamnobijel, srednje debljine i gladak; tvrd kartonski povež sa kožnim hrbatom i preklopom, umotan u zeleno platno.

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara.

Na listu 1.^a autor je napisao naslov djela: Hašiya 'ala al-hanafiyya li'l-Mostari.

Početak (1.^b):

Na djelo »Adab al-baht« o disputaciji što ga je napisao 'Adududdin 'Abdurrahman b. Ahmad al-Igi (umro 756/1355), Muhammad at-Tib rizi al-Hanafi (umro 900/1494) je napisao komentar, a na taj komentar Šejh Jujo je napisao ovu glosu između 6-21. gumada II 1102/ 5-21. II 1691. (kolofon djela, fol. 17.^b).

11. Hašiya 'ala Hašiya 'Abi 'l-Fath al-'Amir fi 'al-'adab 'ala
ar-Risala al-Hanafiyya

R-3987

L. 77; 20 x 14; 15,5 x 8,5; 25 redaka na stranici; arapski ta'liq; komentarisani tekst djela citiran sa qawluhu i nadvučen crvenom linijom; kustode; papir tamnobijel, srednje debljine i hrapav; tvrd kož-¹³

¹³) Rukopis ovog djela se još nalazi u OZ JAZU u Zagrebu, No. 1525/III (Pogl. M. Ždralović: "Prilog...", str. 130.) i u Univerzitetnoj biblioteci u Bratislavi. TC 8 (Karei Petraček i drugi: *Arabische, turkische und persische Handschriften der Universitätsbibliothek in Bratislava*, katalogski broj 269.).

ni povez sa preklpom umotan zelenim platnom; na marginama bilješke autora.

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara.

Na trećem zaštitnom listu nalazi se stih Šejh Juje na perzijskom jeziku u kome oponaša pjesnika Mula Džamija, zatim jedan Hafizov stih sa Sudijevim komentarom toga stiha i drugi stihovi.

Početak (l.^b):

Ovo je superglosa iz disputacije na glosu koju je napisao Abu Muhammad b. Amir as-Sa'idi al-Ardabili (umro 950/1543) na djelo »ar-Risala al-hanafiyya« čiji je autor Mawlana Šamsuddin Muhammad al-Hanafi at-Tibrizi (umro 900/1494-95), a što je komentar osnovnog djela »Adab al-'Alama 'Adududdin« koje je napisao 'Addududdin al-Igi (umro 756/1355).

Na listu l.^a bilješka i pečat vlasnika rukopisa (autora) i naslov djela napisani njegovom rukom, a ispod bilješka o uvakufljenju. Djelo je autor završio 25. rabi' II 1095/10. IV 1684. (kolofon djela, fol. 76^b-77.^a).

12.
al-'adab

R-4871

Zubda

L. 105^b-108.^a; 20,5 x 14; 15,5 x 7; 21 red na stranici; arapski nashi-ta'liq; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; brojevi i naslovi poglavlja ispisani crvenim mastilom; kustode; papir žućkast, srednje debljine i hrapav; ima volantnih listova i laga; povez čvrst kartonski sa kožnim hrbatom i preklpom.

Prepisivač je al-hag Muhammad b. al-hag Hasan-efendi Kotlowi al-Mostari.

Početak (105^b):

Kraće djelo iz disputacije, ustvari glosa na dio komentara »ar-Risala aš-Šamsiyya« koju je napisao Nagmuddin 'Ali b. 'Omar b. 'Ali al-Katibi (umro 675/1276.).

13. Al-Fawa'id al-'abdiyya ili Šarh 'Unmudag az-Zamahšari R-3883
fi 'n-nahw

L. 74; 23,5 x 14; 17,8 x 7,7; 29 redaka na stranici; arapski ta'liq; nazivi poglavlja ispisani crvenim mastilom, a osnovni tekst djela nadvu-

čen crvenom linijom; kustode; prve dvije stranice teksta uokvirene dvjema debljim zlatnim linijama obrubljenim sa četiri tanje crne linije, a sa vanjske strane jednom debljom crvenom, a ostali dio teksta djela jednom debljom zlatnom i tri tanje crvene linije; veoma lijep unvan urađen na zlatnoj podlozi i upisanom besmelom unutar unvana na bijeloj podlozi; na desnoj margini prve stranice djela ukrasni crtež sa preovlađujućom zlatnom bojom; papir žućkast, srednje debljine i gladak; tvrd kartonski povež umotan zelenim platnom; na marginama bilješke autora djela.

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara. Početak (l.^b):

Ovo je komentar na Zamahšerijev »Unmudag« iz sintakse arapskog jezika u koji je Šejh Jujo uvrstio građu i iz drugih djela arapskog jezika. Autor je djelo posvetio svome učeniku Abdiji, sinu Abdurahman-paše.¹⁴⁾

Počeo ga je pisati sredinom rabi'a II 1094/1683. a završio 18. ragaba 1094/13. juli 1683. g. u Carigradu (kolofon djela, fol. 74^a).

Na listu l^a, nalazi se bilješka autora o naslovu djela: Šarh al-Unmudag al-musamma bi al-fawa'id al-'abdiyya. Na istoj stranici nalazi se pečat i bilješka autora kao vlasnika rukopisa, a niže bilješka o uvakufljenju ovoga kao i ostalih djela Šejh Juje koja se nalaze u Mostaru (godina uvakufljenja 1119/1707). Bilješka je napisana drugom rukom.

14. Al-Fawa'id al-'abdiyya ili Šarh 'Unmudag az-Zamahšari R-4871 fi 'n-nahw

— isto kao prethodno djelo —

L. l^b-104^a.; 20,5 x 14; 15,5 x 7; 21 red na stranici; arapski nashi-ta'liq; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; brojevi i nazivi poglavlja napisani crvenim mastilom; kustode; papir žućkast, srednje debljine i hrapav; ima volantnih listova i laga, povež čvrst kartonski sa kožnim hrbatom i preklonom.

¹⁴⁾ Rukopisi ovog djela se još nalaze u OZ JAZU u Zagrebu, No. 1563

(Pogl. M. Ždralović: "Prilog...", str. 125.) i u Arhivu ...

Djelo je prepisano al-hag Muhammad b. al-hag Hasan-efendi, Kotlowi al-Mostari. Prepisivač ističe da je djelo pripisao iz autografa sredinom ragab-a 1141/1729. (kolofon djela, fol. 104^a).

15. Šarh al-'Awamil al-mi'a ili Šarh al-'Awamil R-5364
li'l-Gurgani fi 'n-nahw.

L. 56^b-81^b.; 19,5 x 12; 16,5 x 7; 21 red na stranici; arapski ta'liq; tekst osnovnog djela pisan crvenim mastilom; kustode; papir žućkast, srednje debljine i gladak; povež kožni.

Djelo je prepisao Muhammad b. Salih b. Muhammad Bistrigi (bilješka na kraju djela, fol. 81^b).

Početak (56^b):

Komentar na djelo iz arapske sintakse »al-'Awamil al-mi'a« što ga je napisao 'Abdulqadir b. 'Abdurrahman al-Gurgani (umro 471/1708- 09),¹⁵⁾

16. Šarh al-'Awamil al-mi'a ili Šarh al-'Awamil R-1795
li'l-Gurgani fi 'n-nahw

— isto kao prethodno djelo —

L. 109^b-132^b; 21 x 13; 14 x 6,5; 21 red na stranici; arapski ta'liq; tekst uokviren crvenom linijom; kustode; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; papir tamnobjel, srednje debljine i gladak; povež kartoski sa kožnim hrbatom i preklopom; na marginama dosta bilježaka pisanih rukom prepisivača.

Za Gazi Husrev-begovu medresu rukopis je uvakufio Ahmad 'Asim b. Muhammad Mutevelić (bilješka i dva pečata na fol. 1.^a).

17. Šarh 'ala Dibaga al-muhtasar fi 'l-ma'ani R-4099

L. 16; 15,3 x 10,5; 10,5 x 5,5; 15 redaka na stranici; arapski ta'liq; osnovni tekst pisan crvenim, a komentar crnim mastilom; kustode; papir žućkast srednje debljine; obični kožni povež; na marginama bilješke autora u vezi sa djelom; na listu 1^a bilješka o uvakufljenju rukopisa.

¹⁵⁾ Primjerci rukopisa ovog djela nalaze se još u OZ JAZU u Zagrebu, No. 1566/II No. 1984/III (Pogl. M. Ždralović: "Prilog...", str. 131.); Orijentalnom institutu u Sarajevu, br. 57/50, fol. 75-108; Univerzitetској biblioteci »Svetozar Marković«, Beograd; Biblioteci Franjevačkog samostana, Turcica, Mostar. (Pogl. M. Šabanović: *Književnost...*, str. 401-402.).

Početak (l.^b):

Komentar na uvod djela »al-Muhtasar fi 'ilmi 'l-ma'ani« o arapskoj stilistici koje je napisao Sa'duddin Mas'ud b. 'Omar at-Taftazani (umro 792/1390).¹⁶⁾

Rukopis je *autograf* i vakuf Karadžoz-begove biblioteke iz Mostara.

18. Šarh 'ala Dibaga al-muhtasar fi 'l-ma'ani R-5364

— isto kao prethodno djelo —

L. 42^b-53.^a; 19,5 x 12; 14 x 6,5; 18 redaka na stranici; arapski nashi-ta'liq; osnovni tekst pisan crvenim mastilom; kustode; papir žućkast, srednje debljine i gladak; povež kožni; na marginama bilješke.

Rijedak rukopis ovog komentara je prepisao Ahmad b. Muhamad al-Mostari 1120/1708-09. (bilješka na kraju djela).

Na listu 42.^a bilješka o naslovu i autoru djela: ... hašiya li dibaga al-muhtasar li... Mustafa b. Yusuf b. Murad al-Mostari...

19. Aš -Šarh al-gadid ili Šarh 'ala ar-Risala aš-Šamsiyya R-793
fi 'l-mantiq

L. 143; 18,5 x 12,5; različite dimenzije teksta; 21-23 reda na stranici; arapski ta'liq; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom u početku, a ostalo crnom; kustode; papir tamnobijel, srednje debljine; povež kartonski sa kožnim hrbatom; na marginama nekoliko prvih listova bilješke.
Početak (l.^b):

Ovo je komentar rasprave »aš-Šamsiyya« iz logike koju je napisao Nagmuddin 'Ali b. 'Omar al-Qazwini (umro 675/1276). Pošto je na ovu raspravu pisano mnogo komentara i glosa Šejh Jujo je svojim »Novim komentarom« htio da ukloni protivrječja u drugim komentarima i glosama.

¹⁶⁾ Pogl. napomenu br. 7

Autor je djelo počeo pisati 13. safar-a 1101. a završio 17. gumada II iste godine / 26. XI 1689. - 28. III 1690. (kolofon djela, fol. 143.^b).

Do lista 4.^b je autograf, a ostalo prepis dvojice nepoznatih prepisivača. Vlasnik rukopisa Salih b. Mustafa Čelić, 1290/1873-74. g. (fol. 143.^b).

20. Šarh 'Isagugi fi 'l-mantiq ili Šarh ar-Risala al-'atiriyya R-3974

L. 1^b-23.^a; 20 x 14,5; 16,5 x 9; 25 redaka na stranici; arapski ta'liq; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; brojevi i naslovi poglavlja napisani crvenim mastilom; kustode; papir tamnobijel i srednje debljine; tvrd kartonski povež sa preklomom umotan u zeleno platno; na marginama bilješke autora djela.

Početak (l.^b):

Komentar arapske recenzije djela iz grčke logike »Eisagoge« od Porphyriussa koju je napisao Atiruddin Mufaddal b. 'Omar al-Abhari (umro 663/1265.) zbog čega je djelo i poznato po dva naslova.¹⁷)

Autor je djelo posvetio Abdurrahman-paši, a završio ga je 13. ša'ban-a 1093/17. avgust 1682. g. (kolofon djela, fol. 23.^a).

Na listu 1^a nalazi se veća bilješka o uvakufljenu Šejh Jujinih djela za njegovu dušu, uz uslove pod kojim se rukopis može posuđivati i u koje se svrhe može koristiti. Na kraju je godina uvakufljenja (1119/ 1707-08.)

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara.

21. Šarh 'Isagugi fi 'l-mantiq ili Šarh ar-Risala R-3578
al-'atiriyya fi 'l-mantiq

— isto kao prethodno djelo —

L. 45^b-84^a; 21 x 15; 14 x 6,5; 19 redaka na stranici; arapski ta'liq; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; brojevi poglavlja ispisani crvenim mastilom; papir tamnobijel, srednje debljine i hrapav; ima volantnih laga; povež kartonski sa kožnim hrbatom.

Djelo je prepisano sredinom ša'ban-a 1130/1718.

22. Šarh 'Isagugi fi 'l-mantiq ili Šarh ar-Risala R-2017
al-'atiriyya fi 'l-mantiq

¹⁷) Rukopisi ovog djela nalaze se još u OZ JAZU u Zagrebu, No. 1408/I, No. 1407/III i 1206/II (Pogl. M. Ždralović: "Prilog..", str. 127.); Univerzitetској biblioteci u Bratislavi, TE 15 (Pogl. K. Petraček i drugi: *Arabische...*, kataloški broj 224); Biblioteci Kilic Ali-paše u Istanbulu, br. 661, i štampano izdanje u Istanbulu 1316/1898-99. (Pogl. H. Šabanović: *Književnost...*, str. 403-404.).

— isto kao prethodno djelo —

L. 1b-27.^b; 20 x 14; 15 x 9,5; 23 retka na stranici; arapski ta'liq; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; brojevi i nazivi poglavlja ispisani crvenim mastilom; kustode; papir žute boje, srednje debljine i gladak; povež kartonski sa platnenim hrbatom; na marginama bilješke pisane rukom prepisivača.

Djelo je prepisao Čelić Salih b. Mustafa 15. rabi'a I 1289/ 23. maj 1872. g.

23. Hašiya 'ala šarh ar-Risala al-'adudiyya fi 'l-wad'

R-3957

L. 92; 20,5 x 14; 15,5 x 7,5; 23 retka na stranici; arapski ta'liq; tekst komentara citiran sa qawluhu i nadvučen crvenom linijom; kustode; papir tamnobijel srednje debljine; tvrd kartonski povež sa preklopom umotan u zeleno platno.

Rukopis je *autograf* i vakuf Karađoz-begove biblioteke iz Mostara. Početak (1.^b):

Glosa na 'Isamuddinov komentar rasprave o pojmovima ('ilm al-wad') »ar-Risala al-'Adudiyya« koju je napisao 'Adududdin 'Abdurra- hman b. Ahmad al-Igi (umro 756/1355.).

Autor je djelo počeo pisati u utorak 26. safar-a 1102. g., a završio u srijedu 6. gumad-a II iste godine / 29. novembar 1690 - 7. mart 1691. g. (bilješka na kraju djela, fol. 92.^a).

24. Hašiya 'ala šarh ar-Risala al-'adudiyya fi l-wad'

R-2201

— isto kao prethodno djelo —

L. 77; 21 x 14,5; 15,5 x 8,5; 23 retka na stranici; arapski ta'liq; tekst komentara citiran sa qawluhu i nadvučen crvenom linijom; kustode; papir tamnobijel, srednje debljine i gladak; tvrd kartonski povež sa kožnim hrbatom i preklopom; na marginama bilješke.

Djelo prepisano iz autografa, (bilješka na margini, fol. 77.^b)

25. Halila-i manzuma ili šarh 'ala al-Luga al-mawsuma

R-2161

bi š-šahidiyya

L. 54; 20 x 15; 17,3 x 9,5; 25 redaka na stranici; turski ta'liq; poglavlja djela — podijeljena po metrovima — napisana crvenim mastilom; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; kustode; papir tamnobijel, srednje debljine i gladak; tvrd kartonski povež sa kožnim hrbatom i preklonom; na marginama bilješke pisane rukom prepisivača.

Početak (l.^b):

Komentar djela »Tuhfe-i şahidi«, perzijsko-turskog rječnika u stihovima, koji je napisao Ibrahim Šahidi-dede (umro 957/1550.). Ovaj komentar se odnosi samo na metriku rječnika.¹⁸⁾

Autor je djelo napisao u periodu Safar — Rabi' I 1110/1698. (kolofon djela, fol. 54.^a).

26. Halla-i manzuma ili Šarh ala al-Luga al-mawsuma R-635 bi 'š-šahidiyya

27.

— isto kao prethodno djelo —

L 40; 25 x 16,5; 18 x 8,5; 31 red na stranici; turski ta'liq; naslovi poglavlja ispisani crvenim mastilom; tekst osnovnog djela nadvučen crvenom linijom; kustode; tekst uokviren linijom crvene boje; papir tamnobijel, srednje debljine i gladak; tvrd kartonski povež sa kožnim hrbatom i preklopom.

Prepis završen početkom Muharram-a 1141/1728. (kolofon djela, fol. 40.^a).

Vakuf 'Otman-efendi, profesora Sim-zade medrese u Sarajevu (fol. 1.^a).

SUMMARY

Sheikh Yuyo, by the manuscripts of his works preserved up to now, can be classed among the best-known scholars from Bosnia and Herzegovina that composed their writings in the oriental languages (Arabic, Turkish, Persian) during the Turkish Empire. His works from different fields of Science make him belong to the scholars well known in the whole Empire in the second part of 17th and at the beginning of 18th century. The greater number of his works, written mostly in the Arabic language, are being kept in Gazi Husref Bey Library in Sarajevo. Out of 26 of those manuscripts, 13 are autographs, which shows that it is impossible to bypass this Library when the studies of and the research into Sheikh Yuyo's works are in question. The more so since some of his manuscripts are available only this library.

¹⁸⁾ Primjerci rukopisa ovoga djela još se nalaze u Orijentalnom institutu u Sarajevu, br. 60 (Pogl. H. Šabanović: *Književnost...*, str. 409.) i u OZ JAZU u Zagrebu, No. 1443 i No. 1992 (Pogl. M. Zdravović: "Prilog.. ", str. 130.).

Prva stranica djela
»Al-fawa'id al-'abdiyya«

Posljednja stranica djela
»Al-fawa'id al-'abdiyya«

Prva stranica djela »Miftah
al-husul li mir'at al-'usul fi mirqat
al-wusul«

Posljednja stranica djela »Miftah
al-husul li mir'at al-'usul fi
mirqat al-wusul«